

Sygn. akt III AUa 1206/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 grudnia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Dariusz Płaczek (spr.)
Sędziowie:	SSA Agata Pyjas-Luty SSA Monika Kowalska
Protokolant:	protokolant Kinga Bryk

po rozpoznaniu w dniu 3 grudnia 2020 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z wniosku J. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.

o prawo do emerytury pomostowej

na skutek apelacji wnioskodawcy J. B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 19 czerwca 2019 r. sygn. akt VII U 209/19

oddala apelację.

sygn. akt III AUa 1206/19

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 19 czerwca 2019 r. oddalił odwołanie wnioskodawcy J. B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 15 listopada 2018 r., którą to decyzją organ rentowy odmówił wnioskodawcy przyznania emerytury pomostowej. Organ rentowy uzasadnił decyzję tym, że wnioskodawca: nie udowodnił okresu pracy w szczególnych warunkach wynoszącego co najmniej 15 lat; przed dniem 1 stycznia 1999 r. nie wykonywał prac w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał prac w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych; nie udowodnił rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą.

Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że J. B., ur. (...), pierwszy wniosek o przyznanie emerytury pomostowej złożył w dniu 9 lutego 2017 r. Przed tutejszym Sądem pod sygn. akt VII U 1366/17 toczyła się sprawa

z odwołania J. B. od niekorzystnej dla niego decyzji organu rentowego z dnia 8 marca 2017 r. znak EPOM/20/018167870 o prawo do emerytury pomostowej, zakończona wyrokiem oddalającym odwołanie. Sąd w uzasadnieniu tego wyroku wskazał, że odwołujący nie spełnił przesłanek do uzyskania przedmiotowego świadczenia, ponieważ wniosek o emeryturę złożył przedwcześnie, a nadto nie rozwiązał jeszcze stosunku pracy. J. B. w w/w sprawie był reprezentowany przez radcę prawnego.

Sąd pierwszej instancji ustalił też, iż kolejny wniosek o przyznanie emerytury pomostowej złożył w dniu 16 października 2018 r. i nadal nie rozwiązał jednak stosunku pracy (w ciągłości od dnia 1 sierpnia 2011 r.), pozostając w zatrudnieniu w (...) na stanowisku kierowcy w transporcie (...) J. B. pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy: w Zakładach (...) od 23 maja 1990 r. do 14 kwietnia 1992 r. jako zalewacz kokil wykonując odlewy z ołowiu; w Zakładzie (...) od 15 kwietnia 1992 r. do 31 grudnia 2008 r.; w Zakładzie (...) od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2009 r. pracował w podziemnych kanałach ściekowych, przepompowniach grawitacyjnych pod ziemią w związku z usuwaniem awarii (dowód: zeznania świadków M. M., J. D., L. M. – protokół rozprawy z dnia 19 czerwca 2019 r. zapis elektroniczny oraz zeznania J. B. - protokół rozprawy z dnia 19 czerwca 2019 r. zapis elektroniczny). Powyższe ustalenia Sąd Okręgowy poczynił na podstawie dowodów zgromadzonych w aktach organu rentowego, a także na podstawie zeznań J. B., które Sąd Okręgowy uznał za w pełni wiarygodne, ponieważ były spójne, logiczne i konsekwentne. Wynika z nich jednoznacznie, że zarówno w dacie złożenia wniosku, jak i wydania zaskarżonej decyzji J. B. pozostawał w stosunku pracy.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie nie zawiera uzasadnionych podstaw. W myśl art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5 - 12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki: 1/ urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r., 2/ ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat, 3/ osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn, 4/ ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn, 5/ przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace

w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, 6/ po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę

w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3, 7/ nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy. Zgodnie z art. 49 powołanej ustawy, prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która: 1/ po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3, 2/ spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12, 3/ w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3. Stosownie do treści art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy. Natomiast w myśl art. 3 ust. 3, prace o szczególnym charakterze to prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się; wykaz prac o szczególnym charakterze określa załącznik nr 2 do ustawy.

Sąd Okręgowy ocenił, że zaskarżona decyzja organu rentowego jest słuszna, ponieważ odwołujący nie spełnił wszystkich warunków koniecznych do uzyskania prawa do emerytury pomostowej. Z zebranego w sprawie materiału dowodowego, w tym z zeznań odwołującego, wynika jednoznacznie, że na dzień złożenia wniosku, wydania zaskarżonej decyzji, a nadto na dzień wyrokowania, nie rozwiązał on stosunku pracy. Wobec tego Sąd Okręgowy nie dokonywał już oceny prawnej dotyczącej tego, czy odwołujący legitymuje się co najmniej 15 – letnim stażem pracy w warunkach szczególnych. Należało uznać, że skoro rozwiązanie umowy o pracę jest warunkiem ustawowym, to musi być ten warunek spełniony w chwili ubiegania się o świadczenie (w dacie złożenia wniosku o emeryturę pomostową), a bez wątplenia musi mieć miejsce w dacie wydania decyzji, zaś tylko w wyjątkowych okolicznościach w dacie wydania wyroku. Odwołujący nie podjął ryzyka rozwiązania stosunku pracy, zatem w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych spełnienie lub nie pozostałych ustawowych przesłanej jest bez wpływu na prawo do emerytury pomostowej. Mając na uwadze powyższe ustalenia faktyczne i prawne oraz przepis art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację od powyższego wyroku złożył J. B. zarzucając: 1) naruszenie przepisów postępowania, a to art. 233 § 1 k.p.c. które doprowadziło do błędnych ustaleń faktycznych w postaci uznania, że skarżący nie spełnia przesłanki z art. 4 pkt 7 ustawy o emeryturach pomostowych (dalej jako: u.e.p.) - skarżący nie może rozwiązać stosunku pracy, gdyż obecnie przebywa na zwolnieniu lekarskim, a stosunek pracy zostanie rozwiązany po zakończeniu okresu zwolnienia lekarskiego - takie ustalenie skutkowało uznaniem, że skarżący nie spełnia łącznie wszystkich przesłanek wskazanych art. 4 u.e.p. i oddaleniem odwołania, w sytuacji gdy Sąd Okręgowy mógł wydać rozstrzygnięcie warunkowe i uzależnić przyznanie prawa do emerytury pomostowej od rozwiązania stosunku pracy; 2) naruszenie przepisów prawa materialnego, a to § 2 ust. 1 w zw. z § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (dalej jako: Rozporządzenie Rady Ministrów) poprzez nieuzasadnioną odmowę ustalenia, czy okresy wskazywane w odwołaniu od decyzji organu rentowego - tj. praca w Zakładach (...)w N. w okresie od 23 maja 1990 r. do 14 kwietnia 1992 r. oraz w Zakładzie (...) w okresie od 15 kwietnia 1990 r. do 31 grudnia 2008 r., stanowią zgodnie z treścią Rozporządzenia Rady Ministrów pracę w szczególnych warunkach.

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uznanie odwołania za zasadne i zmianę decyzji z dnia 15 listopada 2018 r. w całości „ poprzez ustalenie, że skarżący spełni łącznie przesłanki z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych i przyznanie mu prawa do emerytury pomostowej od dnia następującego po rozwiązaniu stosunku pracy ” oraz o zasądzenie od Skarbu Państwa - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. kosztów postępowania przed Sądem I i II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm prawem przepisanych oraz wydatków w kwocie 17 złotych tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, ewentualnie wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji oraz o zasądzenie od Skarbu Państwa - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. kosztów postępowania przed Sądem I i II instancji w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm prawem przepisanych oraz wydatków w kwocie 17 złotych tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. W uzasadnieniu apelujący podnosił, że w odwołaniu od decyzji apelujący wnosił o ustalenie, czy praca w wyżej wskazanych okresach stanowi pracę w szczególnych warunkach w rozumieniu Rozporządzenia Rady Ministrów, a co za tym idzie czy apelujący spełnia przesłankę wykonywania pracy w szczególnych warunkach przez okres co najmniej 15 lat. W ocenie apelującego Sąd Okręgowy błędnie ustalił, że nie zostały spełnione wszystkie ustawowe przesłanki do nabycia prawa do emerytury pomostowej, chociaż przyznał, że na dzień wniesienia apelacji pozostaje w stosunku pracy z (...). Tego stosunku pracy nie może rozwiązać z uwagi na stan zdrowie – obecnie przebywa na zwolnieniu lekarskim, które uniemożliwia mu rozwiązanie umowy o pracę. Po zakończeniu zwolnienia lekarskiego apelujący niezwłocznie wystąpi do pracodawcy o rozwiązanie stosunku pracy. Taka zmiana stanu faktycznego, która nastąpi w przeciągu kilku najbliższych miesięcy sprawi, że będzie spełniona przesłanka z art. 4 pkt 7 u.e.p. - w związku z tym Sąd powinien rozważyć, czy okresy pracy wskazywane powyżej stanowią pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu Rozporządzenia Rady Ministrów. Rozwiązanie stosunku pracy powoduje, że apelujący spełnia przesłankę z art. 4 pkt 7 u.e.p., a jak wskazywał Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku, ocena prawna okresów

pracy podanych w uzasadnieniu jest bezprzedmiotowa z uwagi na niespełnienie przesłanki rozwiązania stosunku pracy. W ocenie apelującego orzeczenie Sądu Okręgowego jest nieprawidłowe, ponieważ Sąd powinien dokonać oceny prawnej wskazywanych okresów pracy, a dopiero potem rozstrzygnąć co do przysługiwania prawa do emerytury pomostowej. Dalej apelujący podnosił, że Sąd Okręgowy przesłuchał świadków, którzy wspólnie z nim pracowali w Zakładach (...)w N. oraz w Zakładzie (...), jednak nie dokonał oceny prawnej wyżej powołanych okresów zatrudnienia, ograniczając się do stwierdzenia, że w sytuacji niespełnienia wszystkich pozostałych przesłanek apelującemu i tak nie przysługuje prawo do emerytury. Jednakże w sytuacji, gdy apelujący spełni wszelkie pozostałe przesłanki z art. 4 u.e.p. - stosunek pracy z (...) zostanie rozwiązany po zakończeniu okresu zwolnienia lekarskiego - konieczne jest dokonanie oceny prawnej pracy wykonywanej przez w Zakładach (...) w N. oraz w Zakładzie (...)W sytuacji, w jakiej obecnie znajduje się apelujący, Sąd po dokonaniu oceny prawnej okresów pracy wskazywanych przez apelującego powinien rozstrzygnąć w przedmiocie prawa do emerytury pomostowej uzależniając jej otrzymanie od rozwiązania stosunku pracy.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje.

Apelacja jest bezzasadna. Wnioskodawca ubiegał się o przyznanie emerytury pomostowej, a przesłanki warunkujące nabycie prawa do tego świadczenia uregulowane są w przepisie art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (j.t. Dz. U. z 2018 r. poz. 1924), zgodnie z którym prawo do tego świadczenia przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki: 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.; 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat; 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn; 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn; 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS; 6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3; 7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

W realiach niniejszej sprawy szczególnego znaczenia nabiera przesłanka z art. 4 pkt 7, a więc rozwiązanie stosunku pracy. Do rozwiązania stosunku pracy J. B. doszło dopiero kilka miesięcy po wniesieniu przez niego apelacji tj. w dniu 14 listopada 2019r. Warto zauważyć, iż taki sam wymóg (tj. co do rozwiązania stosunku pracy) przewidywał do dnia 31 grudnia 2012 r. przepis art. 184 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i na tle tego przepisu ukształtowało się jednolite orzecznictwo sądowe, które nie pozostawało wątpliwości, iż do czasu rozwiązania stosunku pracy nie było możliwe nabycie prawa do emerytury w wieku obniżonym z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Stanowisko to zachowało aktualność w odniesieniu do tego samego wymogu rozwiązania stosunku pracy, jaki ustawodawca zdecydował się wprowadzić w art. 4 pkt 7 ustawy o emeryturach pomostowych. Jako co najmniej niezrozumiałe ocenić należy postępowanie wnioskodawcy, który domagał się przyznania emerytury pomostowej i podtrzymywał to żądanie tak w postępowaniu administracyjnym przed ZUS, jak i w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, pomimo, że miał pełną świadomość tego, iż stosunek pracy nie został rozwiązany. Tymczasem jak wprost wynikało to z treści odwołania, wnioskodawca domagał się zmiany zaskarżonej decyzji organu rentowego poprzez ustalenie, że przysługuje mu prawo do emerytury pomostowej i ustalenie, że w okresach wskazanych w uzasadnieniu odwołania wykonywał pracę w warunkach szczególnych. W samej apelacji żądanie to zostało zmodyfikowane bowiem skarżący domagał się już „zmiany zaskarżonego wyroku (...) poprzez uznanie odwołania za zasadne i zmianę decyzji z dnia 15 listopada 2018 r. (...) w całości poprzez ustalenie, że skarżący spełni łącznie przesłanki z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych i przyznanie mu prawa do emerytury pomostowej od dnia następującego po rozwiązaniu stosunku pracy”.

Podkreślenia wymaga, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych -zgodnie z utrwalonym w judykaturze i literaturze przedmiotu stanowiskiem - nie obowiązuje wyrażona w art. 316 § 1 k.p.c. zasada orzekania według stanu rzeczy

z chwili zamknięcia rozprawy. Oceny prawidłowości i legalności decyzji dokonuje się według stanu rzeczy z chwili jej wydania, tym samym co do zasady kwestię spełnienia przesłanek warunkujących nabycie prawa do świadczenia należy

rozważać według stanu – faktycznego i prawnego – z daty wydania kontrolowanej decyzji. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednak, że zasada ta nie ma charakteru absolutnego. Ma ona uzasadnienie tylko wtedy, kiedy odwołanie się do art. 316 § 1 k.p.c. wypaczałoby charakter postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i prowadziło do jaskrawego pominięcia odrębności tego postępowania poprzez całkowite pozbawienie znaczenia postępowania administracyjnego poprzedzającego postępowanie sądowe. Niebezpieczeństwa takiego nie ma jedynie w sytuacji, kiedy spełnienie się ostatniej z przesłanek prawa do świadczenia w trakcie postępowania sądowego jest oczywiste i na tyle pewne, że w zasadzie nie może być kwestionowane przez organ rentowy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2007 r. III UK 25/07). Typowym przykładem tego rodzaju sytuacji może być osiągnięcie przez wnioskodawcę określonego wieku uprawniającego do świadczenia wkrótce po wydaniu zaskarżonej decyzji. Wydanie w takiej sytuacji wyroku prowadzi do swoistego „skrócenia procedury” i jest podyktowane względami ekonomii procesowej. Eliminuje konieczność wystąpienia do organu rentowego przez osobę uprawnioną z kolejnym – tym razem zasadnym – wnioskiem o świadczenie niewątpliwie należne (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 lipca 2000 r., II UKN 55/00, OSNAPiUS 2002 nr 2, poz. 49; z dnia 18 kwietnia 2001 r., II UKN 335/00, OSNP 2003 nr 1, poz. 19; z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005 nr 3, poz. 43; i z dnia 2 sierpnia 2007 r., III UK 25/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 293). Reasumując, zasadą jest, iż sąd ocenia legalność decyzji organu rentowego według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania, a jedynie wyjątkowo sąd może przyznać ubezpieczonemu świadczenie, jeżeli ostatni warunek do nabycia świadczenia został spełniony już po wydaniu zaskarżonej decyzji. Wyjątek taki jest jednak obwarowany szeregiem wymogów takich jak oczywistość prawa do świadczenia i pewność co do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy przez organ rentowy w razie ponownego zgłoszenia wniosku. (zob. wyrok Sądu Najwyższego - Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 25 stycznia 2005 r. I UK 152/04 OSNAPiUS 2005 nr 17, poz. 273). Każdorazowo należy jednak rozważyć, czy odstępstwo takie nie prowadzi do wypaczenia charakteru postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i całkowitego pozbawienia znaczenia postępowania administracyjnego poprzedzającego postępowanie sądowe (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2014 r., II UK 76/14, LEX nr 1777882). Niebezpieczeństwa takiego nie ma w sytuacji, kiedy spełnienie się tej ostatniej z przesłanek prawa do świadczenia w trakcie postępowania sądowego jest oczywiste i niekwestionowane przez organ rentowy (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNAPiUS 1999/5/181; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005/3/43; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2007 r., III UK 25/07, OSNP 2008/19-20/293). W wyroku z dnia 12 kwietnia 2012 r., II UK 235/11 (OSNP 2013/7-8/87). Sąd Najwyższy podkreślił, że odstępstwo od zasady badania legalności decyzji na dzień jej wydania jest również uzasadnione w przypadku oceny prawa do świadczenia uzależnionego, między innymi, od warunku rozwiązania stosunku pracy, np. na podstawie art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, czy art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Jeśli powyższe wymaganie zostanie spełnione po wydaniu decyzji - w trakcie postępowania odwoławczego przed sądem - nie ma przeszkód, aby sąd, stwierdziwszy spełnienie pozostałych przesłanek tego prawa, przyznał świadczenie (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNAPiUS 1999/5/181, czy też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2013 r., I UK 362/2012, Lex Polonica nr 5145858). Podkreślić jednak należy, iż w przedmiotowej sprawie Sąd pierwszej instancji nie miał takiej możliwości, skoro do zamknięcia rozprawy wnioskodawca nie rozwiązał stosunku pracy. Okoliczność ta zwalniała Sąd Okręgowy od badania i oceny spełnienia pozostałych, również spornych na etapie postępowania sądowego przesłanek, w szczególności przesłanki wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Pamiętać wreszcie należy, iż powołane wyżej orzecznictwo Sądu Najwyższego odnosi się do możliwości stosowania pewnego wyjątku od zasady, którą jest ocena prawidłowości i legalności decyzji według stanu rzeczy z chwili jej wydania. Ocena możliwości zastosowania każdego wyjątku powinna być zawsze dość restrykcyjna. Jedną z podstawowych dyrektyw wykładni prawa wskazuje, że przepis określający wyjątek w stosunku do przepisu ogólniejszego nie może być interpretowany a simili, a więc rozszerzająco (*exceptiones non sunt extentendae*).

Sąd Apelacyjny co do zasady podziela stanowisko, że jeżeli w postępowaniu zainicjowanym odwołaniem od decyzji organu rentowego wkrótce po dacie wydania decyzji, czy też już po wniesieniu odwołania dochodzi do rozwiązania stosunku pracy, a więc spełnienia ostatniej, spornej przesłanki do nabycia świadczenia, to faktycznie względy ekonomii procesowej mogą przemawiać za zmianą decyzji organu rentowego i przyznaniem świadczenia, choć

podlegająca zmianie decyzja była w pełni prawidłowa w chwili jej wydania. Jednak w rozpoznawanej sprawie sytuacja jest odmienna. Zarówno w toku postępowania administracyjnego przed ZUS, jak i w toku całego postępowania przed Sądem pierwszej instancji umowa o pracę wnioskodawcy nie została rozwiązana. Sąd Okręgowy kontrolując prawidłowość zaskarżonej decyzji musiał mieć zatem do końca (do chwili zamknięcia rozprawy) na uwadze brak spełnienia przez wnioskodawcę przesłanki rozwiązania stosunku pracy. Dopiero po wniesieniu przez wnioskodawcę apelacji i po doręczeniu jej odpisu organowi rentowemu, wnioskodawca w dniu 11 grudnia 2019 r. złożył pismo procesowe, w którym informował o tym, że od dnia 14 listopada 2019 r. (kilka miesięcy po wyroku Sądu pierwszej instancji) nie pozostaje już w stosunku pracy z (...) Centrum Medycznym sp. z o.o. Po wniesieniu apelacji nastąpiła więc istotna zmiana okoliczności faktycznych sprawy. Do pisma tego wnioskodawca dołączył porozumienie stron z dnia 13 listopada 2019r. w sprawie rozwiązania umowy o pracę oraz świadectwo pracy z dnia 14 listopada 2019 r. - dokumenty te poświadczają rozwiązanie stosunku pracy z dniem 14 listopada 2019 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wobec rozwiązania przez wnioskodawcę stosunku pracy dopiero na takim etapie postępowania, brak jest podstaw do uznania, że to rozwiązanie stosunku pracy może być w przedmiotowej sprawie uwzględnione w ramach odstępstwa od zasady oceny decyzji organu rentowego według stanu rzeczy z daty jej wydania. Nie ulega wątpliwości, iż mniej restrykcyjnie należy podchodzić do możliwości stosowania wyjątku od zasady orzekania według stanu na dzień wydania zaskarżonej decyzji w sytuacji, gdy do spełnienia tej ostatniej, spornej przesłanki dochodzi przed sądem pierwszej instancji, niż gdy następuje to już po wniesieniu apelacji, a sąd pierwszej instancji nie ocenił (nie mając takiego obowiązku) również pozostałych, spornych przesłanek do nabycia świadczenia. Sąd pierwszej instancji mając na względzie konieczność kumulatywnego spełnienia wszystkich przesłanek, od których zależy nabycie prawa do emerytury pomostowej, wobec braku rozwiązania przez wnioskodawcę stosunku pracy nie dokonywał już oceny tych innych, spornych przesłanek. Nie sposób Sądowi Okręgowemu czynić z tego zarzutu, bowiem wyszedł on ze słusznego założenia, że nawet gdyby okazało się, iż wnioskodawca spełnia pozostałe przesłanki, to jednak i tak wobec braku rozwiązania stosunku pracy nie będzie mógł nabyć prawa do emerytury pomostowej. Skoro zatem na tak późnym etapie postępowania (kilka miesięcy po wniesieniu apelacji) doszło do rozwiązania stosunku pracy, nie jest zasadne oczekiwanie, że Sąd Apelacyjny działając w ramach kontroli instancyjnej orzeczenia, po raz pierwszy dokona oceny czy spełnione są również pozostałe, sporne przesłanki z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych i przyzna to świadczenie od daty następującej po wniesieniu apelacji.

Jednocześnie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych postępowanie przed sądem pierwszej instancji nie może służyć do weryfikacji tylko niektórych przesłanek do nabycia świadczenia, w szczególności tylko tych, które wnioskodawca chce poddać takiej weryfikacji sądowej, zaś postępowanie przed sądem drugiej instancji - do weryfikacji już innych przesłanek, które wnioskodawca spełnił dopiero po wydaniu orzeczenia przez sąd pierwszej instancji. Podkreślenia wymaga, iż skoro do dnia zamknięcia rozprawy przed Sądem pierwszej instancji nie została spełniona konieczna przesłanka w postaci rozwiązania stosunku pracy, zwalniało ten Sąd pierwszej instancji od badania i oceny dotyczącej spełnienia przesłanki wymaganego okresu pracy w warunkach szczególnych. Jak wskazuje się w orzecznictwie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 września 2010 r., III UK 15/10, LEX nr 667499), zakres rozpoznania i orzeczenia w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznaczony jest w pierwszej kolejności przedmiotem zaskarżonej decyzji organu rentowego, a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego, determinowanego sprawie zakresem odwołania od decyzji organu rentowego, w którym ubezpieczony dochodził emerytury pomostowej. Dlatego też w ramach niniejszego postępowania brak było możliwości ograniczenia rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji jedynie do ustalenia okresu wykonywania przez ubezpieczonego pracy w warunkach szczególnych. Pozbawione uzasadnienia prawnego jest odrębne dochodzenie ustalenia spełnienia jednej z przesłanek do nabycia prawa do danego świadczenia w sytuacji, gdy bezsporne jest niespełnienie innej przesłanki (tu: rozwiązania stosunku pracy), jeżeli wyłącznie kumulatywne wystąpienie wszystkich przesłanek gwarantuje nabycie prawa do świadczenia. Również w orzecznictwie podkreśla się, że w przypadku stwierdzenia niespełnienia choćby jednej, koniecznej przesłanki nabycia prawa do świadczenia, sąd orzekający w sprawie zwolniony jest od badania spełnienia pozostałych przesłanek, ponieważ w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd orzeka o prawie do konkretnego świadczenia (w tym wypadku o prawie do emerytury pomostowej), a nie o poszczególnych przesłankach nabycia tego prawa. To oznacza, że sąd oddala odwołanie w przypadku niespełnienia chociażby jednego warunku

przyznania świadczenia i nie bada, czy inne warunki zostały spełnione (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 24 lutego 2016 r. III AUa 476/15, czy też wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 6 grudnia 2013 r. III AUa 524/13). Przypomnieć jeszcze należy, że postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń ma charakter rozpoznawczy i kontrolny. Pierwsza właściwość skupia uwagę na samodzielnej ocenie przesłanek warunkujących prawo do świadczenia, druga koncentruje się na ocenie zasadności rozstrzygnięcia dokonanego przez organ rentowy. Ustalenie przez sąd, że ubezpieczony nie spełnia jednego z kumulatywnych warunków uzasadniających przyznanie emerytury, zwalnia go od badania pozostałych. W tym wypadku funkcja kontrolna postępowania ma charakter dominujący, co oznacza, że sąd nie ma obowiązku realizować powinności rozpoznawczych, gdyż te w ostatecznym rozrachunku nie doprowadzą i tak do przyznania ubezpieczonemu świadczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2014 r., I UK 7/14, LEX nr 1511381). W rozpoznawanej sprawie nie było też podstaw do uwzględnienia żądania apelacji obejmującego „zmianę zaskarżonego wyroku (...) poprzez uznanie odwołania za zasadne i zmianę decyzji z dnia 15 listopada 2018 r. (...) w całości poprzez ustalenie, że skarżący spełni łącznie przesłanki z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych i przyznanie mu prawa do emerytury pomostowej od dnia następującego po rozwiązaniu stosunku pracy”. Sformułowanie wniosku apelacji i jej uzasadnienie wskazuje, iż na etapie wniesienia apelacji skarżący w istocie żądał przyznania emerytury pomostowej w bliżej niesprecyzowanej przeszłości, gdy dopiero rozwiąże stosunek pracy. Trzeba jednak pamiętać o tym, że orzeczenie reformatoryjne, jakie wydaje sąd drugiej instancji musi pozostawać w granicach określonych przez ustawodawcę. Orzeczenia takiego dotyczy przepis art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. stanowiący, że w przypadku uwzględnienia odwołania (a właśnie uwzględnienia odwołania domagała się apelacja) sąd zmienia w całości lub w części zaskarżoną decyzję organu rentowego i orzeka co do istoty sprawy. Przyjmuje się, że zmieniając decyzję organu rentowego i orzekając co do istoty sprawy, sąd powinien sformułować sentencję wyroku w taki sposób, aby zastępowała ona decyzję organu rentowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2014 r., III UK 137/13). W realiach niniejszej sprawy, gdzie zaskarżona została decyzja odmawiająca przyznania emerytury pomostowej, uwzględnienie odwołania mogło nastąpić wyłącznie poprzez wydanie wyroku przyznającego emeryturę pomostową. Wnioskodawca nie mógł więc zasadnie domagać się w apelacji wydania orzeczenia ustalającego, że spełni on (kiedyś) łącznie wszystkie przesłanki z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych i przyznającego emeryturę pomostową od dnia następującego po rozwiązaniu stosunku pracy, który nastąpi w bliżej nieokreślonej przyszłości. Dopiero na rozprawie przed Sądem Apelacyjnym skarżący domagał się przyznania świadczenia od konkretnego dnia, a więc następnego dnia po rozwiązaniu stosunku pracy, co miało miejsce w trakcie postępowania apelacyjnego, w dniu 14 listopada 2019r.

Reasumując, Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, iż wnioskodawca nie spełniał wszystkich przesłanek z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, bowiem w dacie złożenia wniosku o to świadczenie, w dacie wydania zaskarżonej decyzji, w dacie wniesienia odwołania, jak i w dacie wydania przez Sąd pierwszej instancji zaskarżonego wyroku ciągle pozostawał w stosunku pracy. Bez wątplenia orzeczenie Sądu Okręgowego było więc prawidłowe.

Z naprowadzonych wyżej względów Sąd Apelacyjny oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c.

Agata Pyjas - Luły Dariusz Płaczek Monika Kowalska